

Una visió polièdrica i didàctica sobre la literatura infantil i juvenil

Una trobada d'autors possibilita l'edició d'un volum amb gran quantitat de reflexions i recursos, des de la literatura de tradició oral fins a la clàssica, amb temàtica fantàstica, el gènere poètic, el fenomen de la creativitat o la dimensió intimista de lector, escriptor i docent alhora.

En el món infantil i juvenil, el panorama és força singular. La introducció de les lectures a escoles i instituts, així com la «professionalització» de l'escriptor, o, per ser més exactes, el trencament del monopoli que tenien els mestres i professors sobre l'autoria literària, també han contribuït a elevar el grau de normalitat al nostre país. Premis, concursos i campanyes a favor de la lectura, i també la perseverança i la il·lusió d'educadors, editors i il·lustradors, han ajudat a difondre este hàbit. I encara que parega mentida, sembla que també Internet ha col·laborat a incrementar la lectura. Tanmateix, hi queden ombres, i una d'elles és si els mestres també llegixen o tan sols manen la compra de llibres i fan exàmens. Però això és un altre tema.

En esta ocasió, el llibre que us presente és fruit del III Congrés de Literatura Infantil i Juvenil Catalana (LIJ), celebrat a la Universitat de València a finals de 2004. Josep Ballester i Xavier Mínguez han estat els editors encarregats de la selecció i l'ordenació d'uns materials de gran qualitat i originalitat que han donat com a resultat un volum que combina les reflexions amb les pràctiques literàries més atrevides i originals. A partir del mite de la sabateta de vidre, inicia la sèrie Mariasun Landa, que aposta per la creativitat com a motor de captació de nous

LA SABATETA DE VIDRE
 J. BALLESTER I X. MÍNGUEZ (ED.)
 COL·LECCIÓ «ESTRATÈGIES», I
 187 PÀGINES
 PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA, 2005

lectors, després de fer una interessant anàlisi sobre les raons íntimes d'este hàbit. Li seguix tot un clàssic, el

sorprenent Josep Albanell, autor de la mítica Mari Catúfols i de moltes altres aventures, que ens explica els motius de llançar-se al conreu d'este gènere, tot aprofitant per trencar tòpics. Seguidament és el professor Miquel Desclot qui s'atreuix a desmitificar la poesia alhora que desenvolupa una interessant teoria que convertix els versos en autèntics regals musicals. A continuació és la literatura fantàstica la que entra de la mà de Mercé Viana, qui desdibuixa la seua frontera amb el realisme i fa una repàs per les seues arrels universals.

Des de Galícia és Agustín Fernández Paz qui ens oferix la seua experiència personals a través de les diferents problemàtiques com a lector, escriptor i docent; mentre el mallorquí Miquel Rayó aposta per les implicacions afectives de la lectura amb un to més intimista. Per últim, Jesús Navarro ens endinsa en el món de Jules Verne –prenent com a excusa el seu centenari–, i ens aporta el valor educatiu i innovador dels seus escrits, i la professora Morote tanca les aportacions amb la dicotomia entre literatura de tradició oral i literatura clàssica, amb el seu to didàctic tradicional.

Enric Ramiro Roca

Contra els «nous obscurantismes»

Cinc anys després de la seua publicació a Itàlia, la editorial Tirant Lo Blanch posa a la nostra disposició un text polèmic que posa de manifest les dificultats d'encaix entre la doctrina oficial de l'Església catòlica i la filosofia del dret.

NEGRA LUZ. ENSAYO SOBRE CATOLICISMO Y APOFATISMO

LUIGI LOMBARDI VALLAURI

COL·LECCIÓ «DIÀSPORA»

336 PÀGINES

EDITORIAL TIRANT LO BLANCH, VALÈNCIA, 2006

Què haurà escrit l'autor per a que l'hagen fet fora de la Universitat Catòlica de Milano després d'exercir com a professor durant més de vint anys? Deu ser alguna cosa ben grossa, perquè d'altra manera costa d'entendre. El cert, però, és que el que s'explica a les seues pàgines no suposa cap novetat. El que sorprén més és que les paraules, en ocasions devastadores, provenen d'una persona amb unes profundes conviccions espirituals. Prenem, per exemple, el dogma constitutiu del pecat original: tots els homes i les dones són culpables pel fet d'haver nascut. L'afirmació genera molts dubtes si apliquem els principis generals del dret i de la justícia. És just ser castigat pel que ha fet un altre? No és delirant inculpar a tot el gènere humà? Més encara, és justa la imposició d'una condemna eterna i sense funció rehabilitadora als culpables del pecat original o d'un dels altres pecats considerats «greus», com l'adulteri o

l'homosexualitat? Des d'este punt de vista, l'autor considera que l'infern i el limb són anticonstitucionals, antipedagògics i antijurídics. En primer lloc, perquè la pena capital (la mort eterna), legitimada per tots els teòlegs cristians inclosos els papes, ha estat abolida per la major part dels Estats democràtics. Segonament, per la natura del càstic. De fet, les condemnes modernes no poden consistir en tractaments oposats al sentit d'humanitat i deuen atendre a la reeducació del condemnat. I finalment, perquè es viola el principi de proporcionalitat. Igualment insostenible és que la condemna dels pecats se subste en el baptisme, en la penitència administrada exclusivament per sacerdots o en la fe en Crist.

D'altra banda, l'autor es mostra molt crític amb els abusos de poder que ha mostrat el cristianisme durant segles, fins el punt de considerar-lo un dels subjectes col·lectius més violents de la història. La posada en marxa de la Inquisició; les guerres de religió, també entre Estats cristians; o el mutisme envers l'esclavisme o l'imperialisme, en són una bona mostra. Atrocitats que s'acompanyen d'una condemna formal a la llibertat de cultes, de consciència i de premsa, així com a la igualtat entre homes i dones.

Una trajectòria que, hui en dia, provocaria la repulsa més ferma de les organitzacions en favor dels drets humans i de la comunitat internacional. No deixa de ser simptomàtic que l'actual doctrina social catòlica es fonamente en la preservació del matrimoni heterosexual i indisoluble, les restriccions imposades a la manipulació genètica o la condemna de l'avortament, l'eutanàsia o el suïcidi. Qüestions, totes elles, que han provocat un allunyament progressiu de la societat, a pesar que, en els darrers temps, la jerarquia catòlica i nous fonamentalismes com l'Opus Dei s'hagen llançat al carrer per recuperar parcel·les de poder.

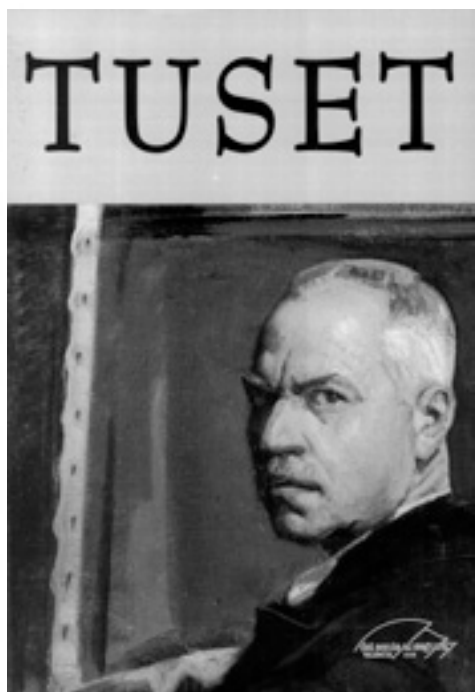
En contraposició, l'autor proposa una ètica i una mística laiques, basades en el respecte de les persones i dels drets civils i humans. Tot i les intencions, no acaba de desenvolupar els conceptes, que resten a expenses d'un futur treball. Fins el moment, ens quedem amb estes reflexions capaces de sacsejar les consciències.

Àlvar Peris

Vida y obra de Salvador Tuset

Tuset. Pintor de silencios es la segunda biografía del pintor valenciano Salvador Tuset, discípulo de Sorolla que se formó en Madrid y luego en Roma para vivir el resto de sus días en Valencia, dedicado a pintar en su estudio de Benicalap. Su autora, Mª Ángeles González Gudino, ha ordenado también parte de su obra en un amplio apartado gráfico.

TUSET

Mª ÁNGELES GONZÁLEZ GUDINO

256 PÁGINES

DEL SÈNIA AL SEGURA, VALÈNCIA, 2006

Esta de Mª Ángeles González Gudino es la segunda biografía del artista valenciano Salvador Tuset, después de *El pintor Salvador Tuset (1883-1951). Arte, vida, pensamiento*, del profesor Juan Alberto Kurz Muñoz, publicada en 1977, a los veinte años del fallecimiento del pintor.

Este libro de González Gudino cuenta con un exordio de Nassio Bayarri, notable escultor valenciano amigo de la familia Tuset, una breve bibliografía y un amplio apartado gráfico donde se muestran fotografías pertenecientes al archivo de Amparo Tuset Rafecas, hija del pintor, y se reproducen, tanto en blanco y negro como en color, un buen número de dibujos, pinturas y esculturas del autor.

El subtítulo de la obra, «Pintor de silencios», puede servir de hilo conductor a los dos grandes apartados del volumen, que son el biográfico y el artís-

tico. Pues el silencio y el apartamiento impregnan por igual uno y otro. Para empezar, Salvador Tuset sólo abandonó su Valencia natal el tiempo imprescindible para formarse como pintor, durante los cuatro años que pasó en Madrid como discípulo de Joaquín Sorolla e, inmediatamente después, los cuatro años y medio que permaneció en Roma como pensionado de la Real Academia Española de Bellas Artes (1911-1915), en los que convivió con José Capuz, Peppino Benlliure o Tomás Murillo. Aun cuando en aquellos años formativos recorrió las principales ciudades europeas en busca de escuelas y museos de arte (Roma, Venecia, Florencia, Siena, Nápoles, Rotterdam, Amsterdam, Brujas y París), terminó desoyendo los consejos de su maestro Sorolla para que se trasladara a Madrid. A los treinta y dos años, ya conocido y valorado, prefirió al brillo promocional que la capital de España le ofrecía la luz en penumbra de su estudio, primero en la calle Salvador Giner, luego en su villa de Benicalap, la cual le permitía hacer lo único que le gustaba, pintar interiores al margen del mundo exterior. Pues también el silencio y la quietud de los espacios interiores constituyeron, junto a la luz tamizada, el eje de su obra: «Un rato de lectura», «Tomando el té»,

«Al contraluz», «Leyendo» o «Frente al espejo, corpiño negro» son títulos que dejan entrever los límites autoimpuestos del mundo creativo que para sí trazó Tuset, los mismos que siglos antes se trazaron los maestros holandeses.

Aunque la producción de Tuset se encuentra repartida sobre todo en colecciones particulares, el lector encontrará obra suya en los Museos de Arte Moderno de Madrid y Barcelona, así como el Pío V de Valencia. Hoy también recuerda a Tuset, nombrado hace años Hijo Predilecto de Valencia, un grupo escolar, una calle y un busto en las Alameditas de Serranos a cuyo pedestal se asoman lo viandantes curiosos y desocupados. El *vivere absconditus* de Epicuro tiene de vez en vez estas inesperadas recompensas.

Miguel Catalán

La cultura literària valenciana durant la postguerra

Temps de quarantena és un estudi sobre la implantació i la repressió del franquisme al País Valencià, així com sobre els primers intents de normalització i modernització de les nostres lletres durant la postguerra. Una aproximació històrica i literària molt ben documentada.

TEMPS DE QUARENTENA

JOSEP BALLESTER

COL·LECCIÓ «HISTÒRIA I MEMÒRIA DEL FRANQUISME»

208 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2006

Este estudi de Josep Ballester va ser publicat per primera vegada el 1992 per l'editorial Tres i Quatre. Ara n'ha aparegut la segona edició, revisada i ampliada, en la col·lecció «Història i Memòria del Franquisme» de les Publicacions de la Universitat de València.

Temps de quarantena s'estructura en dos grans blocs. El primer, «La implantació del franquisme i de la repressió», és un repàs detallat de la gran purga que es va iniciar al País Valencià l'endemà mateix de la victòria de les tropes feixistes. El nou règim va emprendre una liquidació sistemàtica de l'enemic per assegurar-se el domini polític, social i econòmic. Igual que a la resta de l'Estat, al País Valencià s'hi va produir un trencament total amb la realitat social i política anterior. Ballester il·lustra tot este procés amb nombroses citacions de la literatura delirant que van produir les noves autoritats amb tot el seu seguit d'edictes, prohibicions i disposicions.

El segon bloc del llibre, molt més extens, està dedicat a la situació de la llengua i la cultura catalanes al País Valencià durant la postguerra. A diferència de Catalunya, al País Valencià no hi va haver prohibicions tallants en contra de la llengua. Així, mentre que a Catalunya es van prohibir, fins i tot, les representacions dels pastorets, a València es van continuar representant sense cap problema els miracles de sant Vicent. Al País Valencià els escassos intents d'expandir la llengua fora de l'àmbit col·loquial a penes havien tingut repercussió social i les noves autoritats van poder assumir les «peculiaritats» valencianes dins de la ideologia de l'Espanya imperial. Ballester denuncia esta folclorització i manipulació de la nostra cultura. Cal assenyalar, però, que la ideologia folclòrica i subsidiària ja hi era, entre els valencians, abans del 39. I era la ideologia dominant. És cert que les autoritats feixistes van utilitzar per als seus interessos Lo Rat Penat, però també ho és que esta venerable institució va rebre el nou règim amb els braços oberts. Ni tan sols calia qüestionar la unitat de la llengua. El mateix ajuntament de València podia participar tranquil·lament en l'exposició del DCVB, perquè no hi havia encara un projecte clar i visible de normalització lingüística i cultural.

Quan este projecte comence a definir-se d'una manera clara, a l'entorn de Fuster i de sectors universitaris, i a expandir-se fora de l'àmbit estrictament literari, començarà l'anticatalanisme. El trencament de Fuster respecte a la tradició anterior és un dels factors que expliquen la virulència de la reacció.

Temps de quarentena porta com a subtítol *Cultura i societat durant la postguerra al País Valencià (1939-1959)*. Les referències a l'estructura social valenciana d'esta època són, però, molt escasses. Encara que el llibre és útil com a catàleg de fets i d'activitats —els cursos que Carles Salvador va promoure des de Lo Rat Penat, les plataformes editorials de què es disposava en aquella època, el paper que hi van jugar algunes institucions, com l'Alfons el Magnànim i la mateixa Universitat, les publicacions periòdiques, etc.—, s'hi troba a faltar un aprofundiment en el context social del període estudiat.

Enric Iborra

Corsaris a la Mediterrània

La pràctica del cors al litoral mediterrani en l'època del papa Luna i la pugna per dominar-lo entre les naus nord-africanes i les del pontífex de Peníscola, són la matèria d'un estudi rigorós, documentat i de lectura amena que ha publicat l'historiador Vicent Gil.

GALERES I CORSARIS AL SERVEI DEL PAPA LUNA

VICENT GIL VICENT

235 PÀGINES

**BIBLIOTECA VALENCIANA/GENERALITAT VALENCIANA,
VALÈNCIA, 2006**

A finals de l'agost de l'any 1429, acabat el Cisma d'Occident, el legat del papa romà decidix realitzar un inventari dels béns que encara restaven al castell de Peníscola. Entre ells, a les drassanes de la fortalesa, els encarregats del recompte hi trobaren una galera i dues galiotes, així com tota mena d'aparells, instruments i útils relacionats amb la construcció de vaixells i amb la navegació. A partir d'esta relació, i després de consultar documentació provinent d'arxius tan diferents com el Nacional de Catalunya, el de la Corona d'Aragó, el Municipal de València, l'Arxiu Secret Vaticà o la Biblioteca Riccardiana de Florència, l'historiador Vicent Gil ha enllestit un estudi que tracta, amb rigor i amenitat, la pràctica del cors a la Mediterrània en el temps d'un dels personatges clau de la història valenciana: Benet XIII. Este llibre resulta oportú, no sols per desvelar-nos els detalls d'una pràctica —la navegació en cors— freqüent a la Mediterrània, sinó també perquè reivindica el paper del papa disident en la història valenciana.

D'entrada, l'obra se centra a descriure la galera que ressenya l'inventari del 1429, una nau que, segons reporta Vicent Gil, estava dotada d'alguns avanços tècnics que augmentaven la seua potència bèl·lica i li permetien d'encarar, amb les millors garanties, qualsevol enfrontament amb els vaixells que, provinents del nord d'Àfrica, saquejaven el litoral me-

diterrani valencià. Esta part, potser la més esquerra del llibre, està generosament sembrada d'il·lustracions que faciliten la comprensió d'uns termes que no sempre són de domini general. Vicent Gil estudia també l'aparell simbòlic que dotava d'identitat la galera, així com la mena de vida que duïen a bord els seus tripulants, la gestió econòmica que feia possible les travessies i els diferents mecanismes —com ara els préstecs o les butlles— que es feien servir. La figura de Roderic de Luna, nebot del papa i capità de la nau, és retratada —a causa de l'escassa documentació que se'n conserva al respecte— a partir d'un estudi de major abast que comprén l'àmbit familiar i social a què pertanyia. La pràctica del cors centra l'interés de la última part del llibre, que conclou amb referències als corsaris musulmans que atacaven la costa valenciana i al paper que jugà la galera de Benet XIII en la defensa del litoral. Destaca sobretot un interessantíssim apèndix documental que reünix testimonis de capitans de vaixell, mercaders, mariners i fins i tot del legat papal que s'encarregà de l'inventari. L'obra, en conjunt, reünix dues característiques molt destacables: sense traïr el rigor imprescindible en tota mena d'estudi històric, està escrita amb propòsit de no desdenyar l'amenitat. Que no és poca cosa.

Vicent Usó

No és fer riure tan fàcil com sembla...

...Quan hom s'ho proposa. Bromera treu a la llum una selecció dels millors guions dels esquetxos televisius emesos en *Autoindefinit*s, una programa d'humor que pretén amb rigor, professionalitat i esforç, molt d'esforç, fer-nos riure amb la nostra llengua i en ella.

AUTOINDEFINITS

DDAA.

COL·LECCIÓ «BROMERA ACTUAL», 4

248 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2006

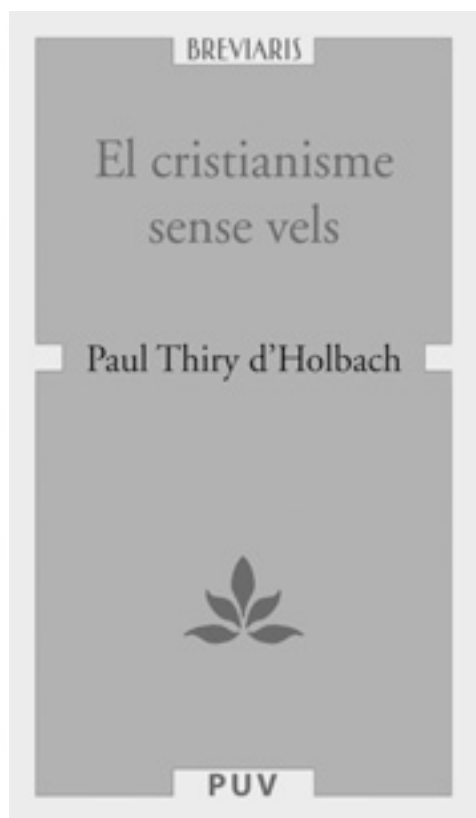
Quan un programa televisiu d'humor com este d'*Indefinites* arriba a les nostres pupil·les –si és que no es troben ja en estat de consumpció i socarrades per la femta que s'hi dóna a tort i a dret– i pretén somoure'ns les neurones que ens resten tant si som addictes al mitjà o passavolants de la caixa boja, veiem no les facècies de quatre ocurrents com la minvant redacció d'*El Mole*, sinó l'esforç i el rigor, el resultat d'un autèntic *tour de force* professional on molts cervells han treballat en línia. Ni tot són rampells de genialitat ni l'humor creix als arbres, i menys encara en arbres que donen el seu fruit en l'hort on ha pesat com una plaga el tòpic exasperant de l'humor dels valencians –almenys el dels valencians entre el Xúquer i el Palància, si més no. Ens trobem davant d'una proposta moderna, àgil, allunyada de la barroera fama de poble i terra «de poca substància» amb la qual el veïnat peninsular de ponent ens aigualia. Res de tot això, doncs, sinó una alenada fresca i rejuvenidora. *Autoindefinites*, doncs, suposa el resultat de la col·laboració entre Albena Teatre i Conta Conta Produccions. Al capdavant de la primera s'hi troba Carles Alberola, junt amb un nodrit grup de guionistes, tant del món del teatre com de la televisió, a més de col·laboradors externs la nòmina dels quals recull del bo i millor del mercat. Amb *Autoindefinites*, l'editorial Bromera ens ho posa tot plegat a l'abast com

a lectors, en una mena de sublimació literària que recorre en contrasentit l'habitual camí entre la literatura i el cinema, que oscil·la sovint entre la via del martiri i la via de la conversió fulminant. Veiem ací, doncs, com ens trobem a les mans una selecció dels millors guions de quatre temporades del programa emés a un parell de les televisions autonòmiques (TV3 i Canal 9). Després de mil quatre-centes maquinacions televisives amb traïdoria, nocturnitat i premeditació amb l'honesta intenció de fer riure el veïnat, que al seu torn són la selecció darwiniana de més de sis mil guions escrits, no hi ha cap dubte que si bé no proporcionen la impagable frescor dels actors implicats en el programa televisiu (Sergi Caballero, Albert Forner, Alfred Picó, Cristina García, Vanesa Cano, Noèlia Pérez i el propi Carles Alberola) sí que poden proporcionar-nos una idea clara del que és un humor rigorós i treballat, de la mà d'alguns dels millors professionals que podem trobar per les presents latituds. L'humor que presenta és d'una vida quotidiana que es veu de sobte descentrada per un fet inesperat, irreal o desconcertant i que posa de manifest les contradiccions entre allò que hauria de ser i allò que realment és. Tot un plaer, doncs.

Alexandre Navarro

Un vell anticlerical

La Universitat de València recupera, per a la seua col·lecció «Breviaris», un vell clàssic divuitesc de la literatura anticlerical, obra d'un enciclopedista contumaç, al·lèrgic a l'aigua beneïda i aficionat a emmassacarar l'autoria dels seus llibres.

Le Christianisme dévoilée, ou examen des principes et des effets de la religion chrétienne (1761), és un pamflet agradable que exposa molt bé el pensament materialista de la Il·lustració. Caldria preguntar-se, d'entrada, què ha fet l'Església al llarg de la seua dilatada història per a fer-se mereixedora d'atacs tan radicals. Sens dubte, la sola propugnació d'un Déu totpoderós que ens ha creat i ens vigila no és una causa suficient. Són els excessos de la religió –tots els crims comesos en nom d'este Déu– els que cristal·litzen, en l'època il·lustrada, en un rebuig argumentat i perfectament simptomàtic. Paul Thiry d'Holbach és un autor més d'una nòmina brillant –encapçalada pel singular Voltaire (qui, per cert, no era gens amic de l'estil d'Holbach)– dedicada en cos i ànima a impugnar les males pràctiques del cristianisme. El poder eclesial, naturalment, va respondre més amb duresa que amb eficàcia: *Le Christianisme*

EL CRISTIANISME SENSE VELS

PAUL THIRY D'HOLBACH

TRADUCCIÓ DE JOSEP LLUÍS TEODORO

COL·LECCIÓ «BREVIARIS», 10

186 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2006

devoilée i altres llibres d'Holbach van ser esquinçats i cremats en públic gràcies a un decret del parlament francès del 18 d'agost de 1770. Més de dos segles després, este opusclel ressuscita de les seues cendres per a fer les delícies dels descreguts, que són els seus lectors naturals.

Holbach, que era ateu però no era estúpid, va decidir en un primer moment publicar la seua obra tot atribuint-la a un altre autor, Nicolas Antoine Boulanger. Era una mesura profilàctica per evitar-se problemes. En realitat, el llibre és prou taxatiu en la defensa dels seus principis, però tampoc resulta res de l'altre món. Els seus arguments són fills d'una època i fins i tot quan invadixen parcel·les que ara ens resulten xocants no deixen de manifestar corrents ideològics presents a la cultura europea des d'antic. És el cas, per exemple, de l'antisemitisme larvat. Holbach, com molts en el seu temps, identifica el judaisme amb l'origen del cristianisme, i amb això es fa eco d'un pensament que ja prové dels romans. Roma va ser la primera a fomentar una visió antijueva en considerar inacceptable que este poble no volguera sotmetre's al seu imperi legal i cultural.

Fet i fet, els arguments d'Holbach contra els cristians són simplement lògics. «¿Per quina mena de capgirament —escriu—

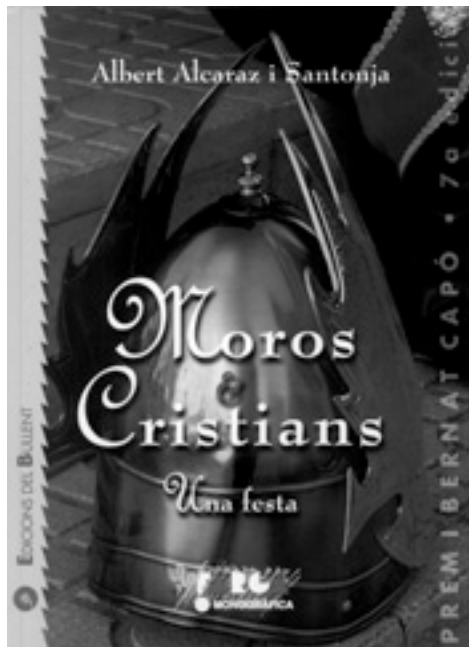
una religió que només respira concòrdia, dolçor, perdó de les injúries i submissió als sobirans s'ha convertit una i mil vegades en motiu de discòrdia, de furor, de revolta, de guerra i dels crims més negres?». I encara: «Quan ens queixem dels desordres dels capellans, ens tanquen la boca dient-nos “cal fer el que diuen, no el que fan”. ¿Quina confiança podríem tenir en uns metges que, quan patixen els mateixos mals que nosaltres, no es volen servir mai dels remeis que ells mateixos prescriuen?».

Sí, és el problema amb el cristianisme (amb qualsevol religió, però especialment amb esta): naix massa pur, massa elevat, amb paraules certament màgiques, per a després arrossegar-se de seguida en la infàmia de la hipocresia i la malvestat. Holbach simplement verbalitza el que hui molta gent pensa o assumix tàcitament. Fins i tot resulta una mica ingenu en la seua simplicitat doctrinal. Però qui li negarà raó quan afirma, com qui no fa, que «són els fanàtics, els capellans i els ignorants els que fan les revolucions; les persones il·lustrades són sempre amigues del repòs». Potser Déu existix i ens mira ara amb ulls suaument admonitoris. En cas contrari, aplique's la doctrina Holbach.

Victor Cotlliure

Una festa valenciana moderna

La festa de Moros i Cristians constituïx un veritable festí antropològic, atesa la diversitat ideològica dels elements que la conformen, i un aparador més que notable per a polsar els trets més pregons de la idiosincràsia valenciana contemporània.

MOROS & CRISTIANS. UNA FESTA

ALBERT ALCARAZ I SANTONJA

«VII PREMI BERNAT CAPÓ DE DIFUSIÓ DE
LA CULTURA POPULAR»

COL·LECCIÓ «LA FARGA MONOGRAFÍAS», 25

206 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2006

Albert Alcaraz, estudiós del fenomen i bon coneixedor del particular univers festiu valencià, s'apropa a esta celebració singular per analitzar-la des de dos vessants: l'antropològic i el sociològic. Primerament, situa la festa en el context històric i geogràfic que li pertoca: n'escorcolla els antecedents i els orígens, en resseguix l'evolució i es deté en l'anàlisi minuciosa de la seua «modernització», el moment en què la festa adquireix una sintaxi i una semàntica diferents a les manifestades històricament com a conseqüència dels processos d'urbanització i, com l'autor mateix subratlla, de «l'entrada en escena de la burgesia com a classe social motora d'un nou model de societat, liberal i participativa».

Després, desglossa i inventaria els components simbòlics de la festa: els seus aspectes mítics i religiosos i la seua transcendència en la construcció identitària del col·lectiu.

Els següents capítols es consagren a examinar el calendari festiu –«colonitzat», en paraules del mateix Alcaraz, per la festa de Moros i Cristians en bona part dels pobles on se celebra– i la seqüència ritual de la festa, vertebrada per la trilogia entrades-processos-ambaixades i ben bé exempta d'actes paral·lels aliens a la litúrgia mo-

rocristiana, fet insòlit en qualsevol altra celebració festiva del territori valencià.

Seguidament, Alcaraz centra l'atenció en l'organització civil de la festa: la distribució del col·lectiu fester en *filaes*, la seua gènesi, la seua onomàstica i el seu funcionament intern. Potser és esta la part més feble del treball –feble per l'escàs espai que es dedica a l'anàlisi més per l'utilitat analític emprat. En tot cas, ja s'entén que en una obra amb voluntat generalista és difícil aprofundir en tots els nivells estudiats.

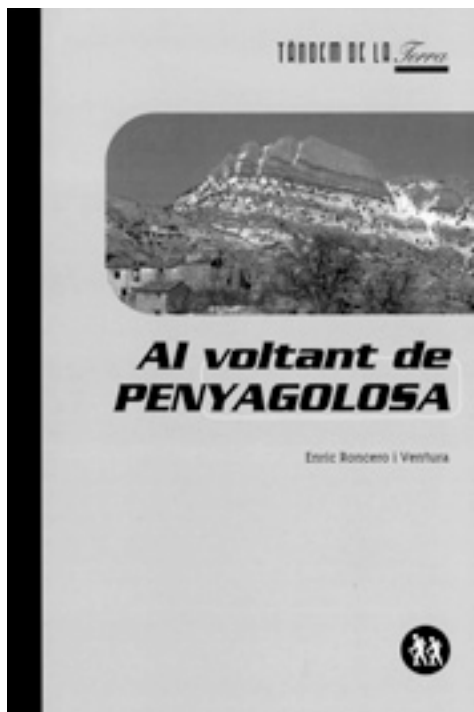
L'estudi conclou amb un recorregut per alguns dels elements imprescindibles del protocol festiu: les ambaixades que tanquen la seqüència ritual –una mostra ben interessant de teatre popular decimonònic–, la música que hi ha adquirit categoria de gènere, la pólvora i la gastronomia.

Un completíssim i documentat apèndix amb cartografia de la festa i un cens selectiu de les celebracions de festes valencians de moros i cristians més importants, enllestixen un treball que s'erigix, des del moment de la publicació, en una obra de referència ineludible per conèixer la que ja és hui, possiblement, la festa valenciana més popular.

Josep Vicent Frechina

Noves caminades vora el sostre del país

«De tant trepitjar camins, alguns hem acabat tocats pel mal de muntany», reconeix Enric Roncero en una guia excursionista atapeïda de fotos i mapes. Vuit itineraris al voltant de Penyagolosa, la muntanya simbòlica dels valencians, que complementen la seua obra anterior:

AL VOLTANT DE PENYAGOLOSA
ENRIC RONCERO I VENTURA
COL·LECCIÓ «TÀNDEM DE LA TERRA», 4
168 PÀGINES

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2006

Roncero ha demostrat en altres treballs els seus coneixements sobre el massís de Penyagolosa. A *Paisatges del sostre d'un País* (1999), dins de la mateixa col·lecció, enllestia uns recorreguts des de l'ermitori de Sant Joan on ja manifestava la seua capacitat per a encisar els caminants –més que no els turistes–, que no busquen un catàleg d'hotels, pobles, restaurants i paratges, ni un repertori inabastable de llocs «con encanto», com l'autor s'encarrega d'advertir. Insistent en idèntics plantejaments, *Al voltant de Penyagolosa* completa l'anterior lliurament amb rutes i paisatges de què es pot gaudir amb un viatge circular pel massís.

Qui s'acosta a una obra d'estes característiques sol buscar bàsicament una informació elemental i pràctica per a fer excursions. En la guia, tanmateix, es troba, a més, una bona dosi de literatura. La informació exhaustiva s'hi presenta en dosis concentrades, descripcions

minucioses i retrats multicolors de tot allò que es pot veure en l'itinerari: pobles, rius, paisatges, barrancs, masos, serres, tossals, casetes, valls, colls, camins, fonts, ventes, molins...

La volta a Penyagolosa que Roncero ens suggerix en cinc etapes no pot durar menys de cinc dies, llevat que les presses o la forma física del caminant li permeten un ritme més accelerat. El nucli central de la proposta està integrat per vuit itineraris, acotats per les poblacions on cal descansar: de Llucena a Xodos; de Xodos a Vistabella; de Vistabella a El Puerto; d'El Puerto a Villahermosa; de Villahermosa a Llucena; d'El Puerto a Sant Joan; del coll de la Xaparra i Vistabella a Sant Joan i de Sant Joan a Llucena. Cada itinerari va acompanyat d'un mapa a escala 1:50.000, suficient per a preveure els trams més costeruts i difícils i per a identificar tots els masos de la contrada. Més que dignes són també les abundants i excel·lents fotografies, originals de l'autor, amb varietat d'enquadraments, formats i temàtiques, que ajuden a endinsar-se en els paisatges. Cal destacar les excel·lents sèries fotogràfiques sobre masos, bolets, flors i fruits.

El volum conté, a més, alguns blocs singulars, com la referència historicogeogràfica als enfrontaments que carlins i

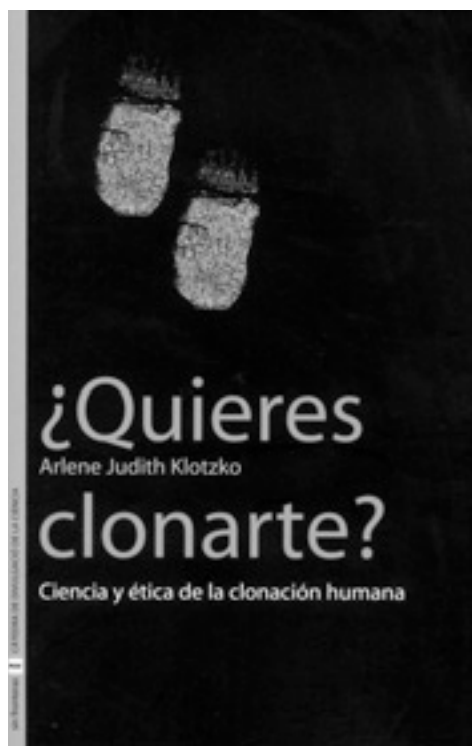
liberals hi van protagonitzar, la vindicació dels masos —«són el paisatge d'aquestes terres, tant o més que els boscos i els cingles»—, les llegendes de Penyagolosa o la defensa ecològica del territori, així com una acurada tria de texts d'autors clàssics sobre Penyagolosa: Antoni Josep Cavanilles, Carles Salvador, Teodor Llorente o Vicent Andrés Estellés. Per acabar, a més de les referències obligades sobre fondes, hostals i menjars, sempre amb el segell inconfusible de l'autor, s'hi inclouen un estudi sobre topònims, un vocabulari de Penyagolosa i un glossari florístic.

Rafael Miralles Lucena

La clonació: un debat per a tots els públics

Arlene Judith Klotzo analitza en este llibre de manera clara i amena algunes de les principals claus de la polèmica al voltant de la clonació.

¿QUIERES CLONARTE?

ARLENE JUDITH KLOTZO

TRADUCCIÓ DE GWEN NAVARRO

PRÒLEG D'ANNA VEIGA

COL·LECCIÓ «SIN FRONTERAS», 3

180 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2006

La clonació d'éssers humans és, potser, una de les polèmiques científiques més mediàtiques dels últims temps. En particular, la clonació de l'ovella *Dolly* cap a finals dels noranta va disparar una encesa polèmica on s'han barrejat argumentacions de tota mena. A través d'este llibre, Arlene Judith Klotzko, especialista en bioètica, advocada i professora de la University College de Londres, dóna algunes claus importants per entendre els termes de la controvèrsia.

L'autora exposa i contrargumenta amb gran loquacitat les principals tesis defensades pels més encesos detractors de la clonació, aquells que han vingut a incloure's en l'autoanomenat *moviment provida*. El llibre, d'altra banda, exposa les limitacions encara hui existents en l'aplicació d'esta tècnica. Així, Klotzko sembla delimitar de manera prou correcta el que ha de ser el futur immediat de la clonació.

Les crítiques de caire moral efectuades des de posicions religioses extremistes no han estat, però, les úniques que s'han donat des del salt de la controvèrsia al terreny mediàtic. Hi ha també una crítica de caire més social que es planteja l'interés real que pot tenir esta tècnica en el desenvolupament de l'àmbit sanitari i alimentari; el valor dels esforços econòmics i intel·lectuals invertits en el desenvolupament de la clonació, i les línies de treball alternatives on es podrien invertir estos es-

forços. Així, esta línia de pensament planteja que els paràmetres de la ciència capitalista actual, on prevalen interessos de caire econòmic i personalista, potser no són els més interessants per al benestar de la societat en el seu conjunt. Malauradament, però, l'autora no té present en este llibre esta última línia discursiva. Al llarg del llibre es plantegen diferents usos que podria tenir la clonació reproductiva i terapèutica, però en cap cas es plantegen les alternatives existents per donar solució a les mateixes problemàtiques que la clonació pretén resoldre.

En tot cas, el llibre pot resultar una bona eina per introduir-se en el món de la clonació i de les disciplines que hi tenen relació. Al llarg del text s'exposen de manera clara i sintètica alguns conceptes bàsics que hui inunden les pàgines de les seccions de ciència o societat dels principals periòdics. Termes com els de les cèl·lules mare, els xentransplantaments o la transgènesi són explicats per a un públic llec en la matèria.

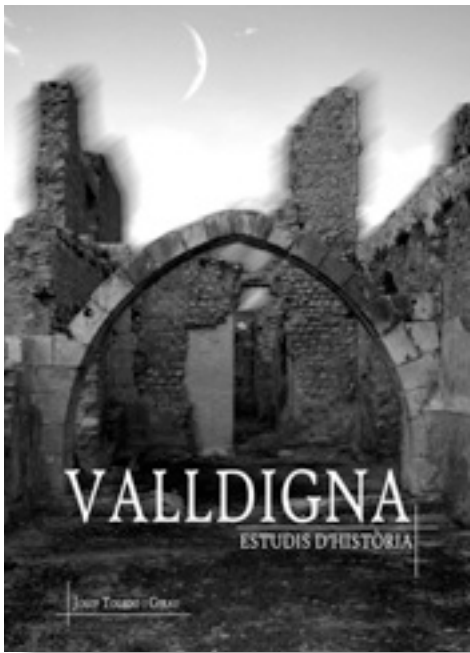
El llibre ens familiaritza, d'altra banda, amb els principals personatges i escenaris que han protagonitzat el desenvolupament d'esta tècnica. I tot això ho fa a través d'un text de lectura especialment amena per la continua referència al cinema i la literatura i, sobretot, pel continu recurs al relat de vivències personals de l'autora.

Ximo Guillem-Llobat

Valldigna. Estudis d'història

La segona reedició de l'obra de Josep Toledo i Girau ens permet tenir en un sol volum tots els treballs d'este historiador de Simat. De formació autodidacta, els seus treballs tenen una gran rigorositat científica, cosa que el fa un representant il·lustre de la llista de cronistes i erudits que es dedicaren a recuperar la història valenciana fins a la primera meitat del segle XX.

VALLDIGNA. ESTUDIS D'HISTÒRIA

JOSEP TOLEDO I GIRAU

TRADUCCIÓ DE VÍCTOR PERIS I GRAU

PRÒLEG D'EVARIST DONET DONET

286 PÀGINES

LA XARA, SIMAT DE LA VALLDIGNA, 2006

Valldigna. Estudis d'història, que acaba de publicar l'editorial La Xara, és l'obra completa del primer historiador contemporani de la Valldigna, Josep Toledo i Girau (1903-1976), precedida d'un pròleg d'Evarist Donet Donet. Com es diu en la dedicatòria, es tracta d'un homenatge a la figura d'este historiador. Ens trobem, doncs, davant la recopilació dels treballs d'història sobre la Valldigna de Josep Toledo i Girau. Són en total set treballs, de diferent extensió i temàtica, però que tots tracten sobre la Valldigna i el seu monestir. Títols com ara: *El castell i la Vall d'Alfandech de Marinyén des de sa reconquesta per Jaume I fins a la fundació del Monestir de Valldigna per Jaume II* (1936); *El Monestrio de Valldigna. Contribución al estudio de su historia durante el gobierno de sus abades perpétuos* (1944); *El archivo-biblioteca del Real Monasterio de Valldigna*

(1944); *El Monasterio de Valldigna y sus abades comendatarios* (1946); *La iglesia del Monasterio de Valldigna. Apuntes para su estudio* (1948); *Las aguas de riego en la historia de Valldigna* (1957); i *Compendio histórico de Simat de Valldigna* (1957). Quatre d'ells foren publicats en el *Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura* i els altres tres en els *Anales* del Centre de Cultura Valenciana.

Josep Toledo i Girau, oficial de correus, forma part dels nombrosos cronistes i erudits que durant l'època contemporània han volgut recuperar la història local valenciana. Però cal destacar que, tot i ser un historiador autodidacte, la seua obra té una rigorositat científica que no trobem a la majoria dels historiadors locals. Per això hom el considera el pioner de la historiografia contemporània valldinenca.

Així, a les seues obres, trobem nombroses referències a les fonts documentals consultades en l'Arxiu de la Corona d'Aragó (va viure a Barcelona des de 1922 fins al 1934), en l'Arxiu del Regne de València o en l'Arxiu Històric Nacional. Fet i fet, la columna vertebral de la seua obra, com es destaca a la introducció, fou la *Historia Cronológica de los Abades de el Real Monasterio de Nuestra Señora de Valldigna*, escrita entre 1750 i 1752 per fra Esteve Gil, que es conser-

vava al monestir de la Saïdia, i que fou copiada pel nostre autor en 1932, abans de ser cremada en 1936.

L'obra, ben impresa, porta algunes fotografies antigues de la Valldigna i el seu monestir. L'orde dels treballs no és el cronològic de la seua publicació, sinó que primer trobem els tres estudis referits al monestir de Valldigna, que arriben fins el segle XVI. En segon lloc, trobem altres tres treballs que fan referència a diversos aspectes de la Valldigna: l'església del Monestir; les aigües de rec, un excel·lent treball sobre este tema tan important des del punt de vista geogràfic i històric; i per últim un resum de la història del seu poble, Simat de la Valldigna. En darrer lloc trobem el primer dels seus estudis, publicat en valencià en 1936 i que tracta sobre la Valldigna en el segle XIII, abans de la fundació del monestir en 1298.

Francesc Torres

Microhistòria de l'aigua i el seu ús

El llibre ens oferix un repàs de tots aquells mecanismes i infraestructures dissenyades per tal de dominar i aprofitar l'aigua que trobem al terme de Pego. Pous, séquies, sènies i motors de reg, són noms que recuperen usos que en l'actualitat quasi han desaparegut.

ELS POUS DE REG DE PEGO I LES SEUES AIGÜES

FERNANDO SENDRA I JOAN-MIQUEL ALMENA

COL·LECCIÓ «LA FARGA MONOGRÀFICA», 23

70 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2006

D'un temps ençà assistim al naixement d'una mena de subgènere de llibres de temàtica i pretensions històriques. Es tracta d'obres dedicades a recuperar la història d'una manera més localitzada o modesta. Castells, monestirs, esglésies, llocs, pobles i usos i costums populars, són els protagonistes de llibres d'història que podríem ben bé anomenar local i monogràfica. N'hi ha que s'han referit a este tipus de fer història amb el nom de microhistòria.

En el cas que ens ocupa, el llibre que ressenyem pretén assolir un doble objectiu. D'una banda, els autors es proposen recuperar el passat de tots aquells artefactes o mecanismes, hui quasi en desús, destinats a l'extracció i l'aprofitament de l'aigua per a ús humà, ja siga agrícola o de consum. I de l'altra, plantejar i qüestionar el present de les reserves hidrològiques de les conques del terme de Pego.

El de l'aigua és un tema que, tot i que els autors l'estudien des d'una perspectiva històrica, podem considerar de plena actualitat, de debat quasi diari, sobretot als mesos d'estiu, quan la sequera ens recorda que l'aigua és un bé escàs i que cal gertionar-la aplicant mesures d'estalvi i de consum conscient. Els autors del llibre ens introduïxen en matèria fent una descripció del terme de Pego, la seua vall i la marjal, descriuint-ne l'orografia i delimitant-ne la superfície. Un poble de la Marina Alta eminentment agrícola, els pobladors del qual abans conreaven vinya i morera, i ara planten arròs i taronja. El conreu de regadiu, segons sembla, és més descansat i rendible que no el de secà, cosa que justificaria l'evolució del sector agrícola valencià iniciada a mitjan del segle XIX, quan s'aposta, com encara ara, per l'ampliació de l'horta, amb la consegüent i progressiva substitució del secà pel regadiu. Es tracta de dades històriques que es recullen en este petit llibre de microhistòria. El paisatge del passat es completa amb la reproducció de les descripcions que alguns viatgers i cronistes han deixat escrites sobre les seues impressions en visitar el poble de Pego i el seu terme, com ara Cavanilles, Pascual Madoz, Francisco Figueras Pacheco i Rafael Colo-

ma. Tot seguit, es fa un breu recorregut històric per les diferents partides en les quals es dividia el terme de Pego a partir de diferents documents que els autors han consultat a l'Arxiu Històric Municipal. Per acabar, podem trobar inventariats la major part de motors de reg que funcionaren des de finals del segle XIX. Els autors assenyalen algunes de les característiques dels motors que ha estat possible localitzar, en ocasions, amb l'ajut de documentació oral. I també adjunten un altre inventari, este sobre les característiques químiques de les aigües dels principals pous de reg. Una tasca que han realitzat a partir dels valors analítics de les aigües amb la finalitat d'establir un estudi comparatiu de les variacions al llarg del temps. Les conclusions a què arriben ens mostren un futur no tan prometedor com alguns prediquen.

Sergi Verger

Este volumen coordinado por Josep Lluís Sirera y su equipo de trabajo, recoge el conjunto de piezas que el mismo Max Aub bautizó con el título de *Teatro Mayor* y entre las cuales se encuentran algunas de las piezas maestras del teatro español del siglo XX, escritas o acabadas de escribir y publicadas todas ellas en la primera etapa del exilio mejicano. Completa el volumen una interesante pieza posterior, que Max no incluyó en su *Teatro Mayor*. Y por último las piezas de su *Teatro último* a las que se añade una pieza, hasta hoy, inédita.

Este es el segundo volumen de relatos de Max Abub. Corresponde a *Los relatos del Laberinto Mágico* y suponen una extensión del universo novelesco de *El laberinto* en formas breves, y se asocian temáticamente a la guerra civil, a las experiencias, concentracionarias y al exilio.

Biblioteca Valenciana
Un focus cultural de la nostra
Comunitat Autònoma

La totalitat impossible ens plantetja una reflexió sobre un dels aspectes que emmarca la quotidianitat dels nostres dies: la fragmentació. Les pàgines del llibre són producte dels múltiples interrogants que suscita el tema: A què es deu la fragmentació? Quines manifestacions adopta? Com podem combatre la fragmentació?

El libro es un conjunto de ensayos breves que relacionan la literatura de un escritor con su lugar de origen o con su tierra elegida. Se trata de concebir la literatura como un amplio mundo abierto en el espacio, en el idioma utilizado y en la diferencia de pensamientos que caracteriza cualquier sociedad rica y plural.

Encara estem a temps de redescobrir l'obra de Paulo Freire

Malgrat la importància d'este filòsof crític amb el sistema, o potser per això, pocs anys després de la seua mort es va apaivagar la seua veu. Ara tenim l'oportunitat de recuperar-lo i en valencià, en uns moments tan necessaris.

LLEGINT PAULO FREIRE

MOACIR GADOTTI

151 PÀGINES

EDICIONS DEL CREC | EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2005

CARTES A GUINEA BISSAU

PAULO FREIRE

ESTUDI PRELIMINAR D'ÀNGEL MARZO

192 PÀGINES

EDICIONS DEL CREC | EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2005

Estos dos llibres formen part de la «Biblioteca Paulo Freire» que, un bon dia, van inaugurar la sempre dinàmica Denes i Edicions del CREC, en una decisió que serà històrica. I és que feia falta. En un món dominat per la societat de consum i el pensament únic, amb els valors econòmics com a prioritaris, una societat desorientada, despersonalitzada i atemorida, el fet de sentir de nou la veu de Freire dóna ànims a la lògica i al seny. I és que este autor no deixa indiferent, i resulta refrescant i engrescador sentir de nou paraules carregades de significat com ara *utopia*, *conscientització*, *esperança* o *alliberament*.

Cartes a Guinea Bissau recull les misives que va enviar Freire als africans, però que també podrien servir per a la gent de Brasil i per a tot el món sencer. Són lletres d'esperança que no pretenen salvar ningú, sinó fer-los conscients que són ells els qui han de controlar el seu futur, perquè són ells els qui estan vivint la realitat dia a dia. I els porta a l'acció a través de la reflexió i posteriorment a l'emancipació, tot deixant-los clar que ell sempre està al seu costat perquè l'adversari és sempre la injustícia socialment organitzada. I una segona idea principal que ens vol transmetre és que el treball educatiu implica una opció política compromesa.

El volum consta de tres parts. La primera la conformen unes aclaridores reflexions d'Àngel Marzo, director de la revista *Diálogos* i treballador de l'educació de persones adultes, que secciona i analitza el contingut posterior, així com una llarga introducció del mateix Freire; a continuació, es reproduïx la

correspondència que dóna títol al llibre i que conforma la seua part central, i, per últim, un detallat *postscriptum* i una última pàgina arrodonixen el missatge en farcir-lo de crua realitat i de darrers pensaments que embolcallen el treball.

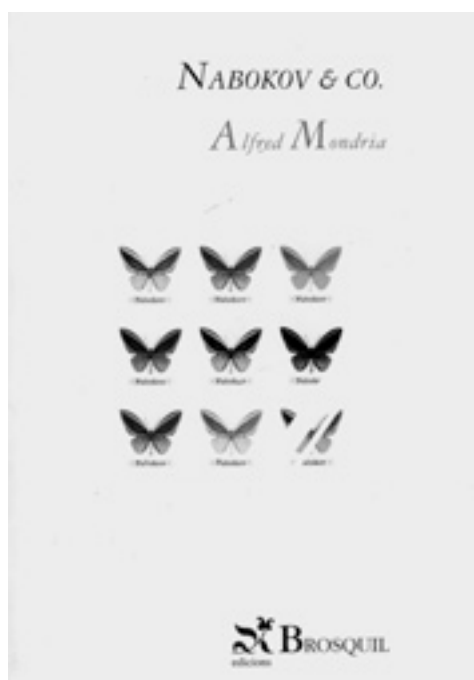
En un número més de l'esmentada col·lecció, tenim *Llegint Paulo Freire*: un llibre amb diferent metodologia i estructura però amb el mateix ideari. En esta ocasió, el professor Gadotti ens convida a visitar el pensament més original i genuí del filòsof a través d'una anàlisi rigorosa i amena de la concordança històrica i biogràfica que va protagonitzar, i les seues propostes teòriques i metodològiques. En primer lloc, ens informa de la trajectòria personal, professional i política del filòsof, així com de la relació entre el personatge, el seu entorn i les seues circumstàncies, amb la crida a un nou tipus d'educació. Un tema d'enorme vigència que trenca l'estereotip que tot està acabat i no hi ha res a fer-hi. Pel contrari, l'autor ens du a un Freire sempre viu i amb noves idees i vivències, alhora que el complementa didàcticament. Per exemple, quan descriu els mètodes d'alfabetització, Gadotti ens assenjala progressivament els elements conceptuals que el definixen.

Es tracta, per tant, d'un llibre bàsic per a entendre el seu pensament i conèixer la seua persona, amb un llenguatge divulgador i estructurat en apartats breus. Unes conclusions més una entrevista entre autor i filòsof, i una extensa bibliografia, completen el volum i obrin un ampli ventall per a interessats i investigadors.

Enric Ramiro Roca

Lectura de lectures

Alfred Mondria demostra en este recull de textos literaris que posseïx un sentit crític viu i exigent. L'autor –que mai no se solidaritza amb ningú, ni per plaure ni per complaure– reconeix amb agraïment i admiració quan una novel·la li toca la fibra i l'apropa a la vida.

NABOKOV & CO
ALFRED MONDRIA
COL·LECCIÓ «GLOSSARI», 5
262 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2006

Intrigant, desafiant, i corprenedora, així resulta la lectura dels articles d'Alfred Mondria, escrits entre l'any 2000 i 2003, i aplegats ara per l'editorial Brosquil.

Intrigant perquè ens descobrix el que una altra persona ha experimentat i ha escrit sobre els llibres que un dia nosaltres també vam llegir; desafiant –en especial per a aquells lectors companys de vocació crítica–, perquè els planteja una mirada culta, treballada, sincera i coratjosa que jutja; corprenedora, perquè ens posa en alerta sobre els llibres encara pendents, o sobre aquells que ni tan sols en teníem notícia i que no voldríem deixar escapar per res del món, després d'haver-los sentit a través d'este crític.

Coincidències a banda sobre predileccions, manies i vicis, val a dir que Mondria inspira confiança intel·lectual i encomana passions literàries.

Sens dubte, hi juga a favor la devoció i la subtileza amb què parla de les seues lectures i el temps que els hi dedica:

analitzar-les, comparar-les, contar anècdotes dels autors i parlar d'unes altres obres d'ells. Tot plegat, busca i troba en els lectors una complicitat.

Poques maneres millors de començar el mil·lenni que l'elegida per Mondria: lectures escollides i una solitud dolçament dosificada.

Figues d'un altre paner són la decisió humana, l'honradesa intel·lectual, l'humor fi i mordaç, l'atac directe i la percepció literària que demostra en escriure sense pausa sobre lectures, literatura i escriptors. Recomane, entre altres, els articles: «Joseph Roth o el fugitiu nostàlgic», «Tedi entre les flors», «Literatura i fantasma», «L'ofici de viure (i escriure)», «L'escriptura com antídote de la crueltat» i, *last but not least*, «Qui critica el crític?»

En este darrer, l'autor proposa una visió ajustada sobre l'ofici: «el difícil equilibri del crític consistix a fer-se entendre —i no sols pels literats—, a provocar opinions, a formar o orientar lectors, sense descurar la qualitat d'un escrit». No sense ironia compara (i en especial a casa nostra) la situació del crític que es troba indefens, incòmode i tens en el moment de dir quatre veritats, amb la del futbolista: «A l'hora d'elaborar una ressenya tens la sensació de llançar un penal. Si falles, no t'ho han de perdonar».

Exquisit en les lectures, selecte en la prosa, erudit en les idees, exigent i precís en els adjectius, ferm i mesurat en els elogis. Este és el retrat minimalista que jo en faig, d'Àfred Mondria, autor d'uns textos que atien la fam de llegir i ens fan la boca aigua-lletres d'estones llargues i silencis de lectura.

Esta línia traçada per Mondria durant anys de predileccions, manies i febleses és la que vostés poden resseguir ara. Una guia de lectures per orientar-se al bell mig de l'abundància editorial, escrita per fer-se entendre i compartir petits-grans plaers.

Combatiu amb els críptics i els acadèmics adeptes a terminologies insofribles i d'esperit (re)creatiu, Mondria és un (re)lector que fa (re)accionar els altres a partir de la seua tria personal. Benvinguda siga la (re)crítica literària!

Lourdes Toledo

Agenda per a un Estat plurinacional

Al bell mig de l'acalorat debat sobre les reformes estatutàries, entre interpretacions contraposades de la Constitució i de la naturalesa de l'Estat, Joan Romero reclama una lectura en positiu del problema vertebral espanyol i proposa una agenda per facilitar l'acoblament d'institucions, de polítiques i de concepcions d'Espanya.

ESPANYA INACABADA

JOAN ROMERO

COL·LECCIÓ «ASSAIG»

243 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2006

«*Llevamos muchos siglos juntos los unos con los otros, dolidamente, no lo discuto; pero eso, el conllevarnos dolidamente, es nuestro común destino*». Esta sentència d'Ortega i Gasset, idea resignada, pragmàtica i premonitòria del que havia de ser Espanya, és l'expressió d'una percepció pessimista de l'enfrontament plurisecular entre dues concepcions de l'articulació del nostre Estat, de l'anomenat «problema» espanyol, que Joan Romero pretén desdramatitzar amb esta obra.

La proposta del professor de Geografia partix d'una premissa: l'actual estat autonòmic necessita un nou impuls polític, encaminat a reconèixer el fet plurinacional espanyol, a resoldre les tensions territorials i a corregir les disfuncions de l'actual entramat institucional. És per això que es parla d'una *Espanya inacabada*, en la qual més que un «problema» s'ha de tractar una realitat complexa, que requereix, al seu pa-

rer, molta democràcia, diàleg, negociació i psicologia.

La primera part de l'obra repassa la nostra història recent, com a narració d'un desencontre. S'inicia amb una lectura crítica i desapassionada dels fonaments històrics i geogràfics dels diferents sentiments nacionals peninsulars, per motius d'espai forçosament sintètica. Es clou amb una reflexió sobre els darrers anys d'experiència democràtica, per descriure l'evolució del model marcadament asimètric nascut de la Constitució del 1978 cap a la relativa uniformització competencial de les autonomies actuals.

En una segona part, la més interessant de l'obra, es reflexiona sobre l'eficàcia de l'Estat i les seues institucions en el funcionament quotidià. És una anàlisi dels èxits i dels fracassos del model autonòmic, principalment referit a la construcció de l'anomenat «estat del benestar» i de les polítiques territorials, que revela un Estat «menys eficaç del que sembla» i «menys del que podria ser», amb un greu problema de coordinació institucional.

Finalment, s'elabora una agenda «(im)possible», amb l'objectiu de dotar d'una major coherència l'articulació de l'Estat, tot explorant la concepció plurinacional que pot inferir-se de la Constitució del 1978. En conseqüència, se suggerixen iniciatives com la reforma

del Senat, la institucionalització de la Conferència de Presidents, la revisió de les distribucions competencials i els models de finançament de les distintes administracions. En total, una catorzena de propostes per millorar l'eficiència de l'Estat i avançar cap al reconeixement de la seua essència plural.

Lògicament, on l'autor veu una necessitat de trobar l'encaix d'una Espanya plurinacional, uns demanaran el blindatge del model autonomista del 1978 i altres buscaran la secessió. Però des de qualsevol punt de vista (o de fuga), l'obra aporta una visió suficientment crítica i coherent per deixar en evidència la inconsistència i la ineficàcia d'alguns elements de l'articulació de l'Estat, que haurien de ser resolts, d'una manera o altra, en el nostre futur immediat.

Carles Sanchis Ibor

Passeig pel quart món

Exclusió, desigualtat i pobresa configuren tres nuclis clau en allò que en les societats desenvolupades s'ha convingut a qualificar com a *quart món*. Amb les tècniques qualitatives més suggeridores de les ciències socials, el llibre revela el rerefons dels serveis socials a la ciutat de València.

DESCENSO A PERIFERIA. ASISTENCIA Y CONDICIÓN
HUMANA EN EL TERRITORIO DE LO SOCIAL

RAFAEL ALIENA

COL·LECCIÓ «TRABAJO SOCIAL», 4

239 PÀGINES

PUV I NAU LLIBRES, VALÈNCIA, 2005

«Els serveis socials no interessen a ningú». L'afirmació, matisada, correspon a l'investigador que ha escrit este treball després de submergir-se durant uns mesos en *Periferia*, metàfora amb què s'identifica un territori vast i desconegut que connota un espai marginal on les treballadores i els treballadors socials coincidixen amb pobres, gent major, persones desocupades o amb treball precari, malalts mentals, immigrants o joves en situació de risc.

El text té la virtut de presentar-se amb una estructura narrativa híbrida, on la successió d'històries personals dels actors de *Periferia*, relats versemblants i reconstruccions de diàlegs, no sembla menysprear els paradigmes empírics de la sociologia. Al contrari, l'amalgama de recursos expressius hi conferix un atractiu afegit que acostia l'obra al lector més profà. D'escriptura fresca, senzilla i directa, el text alterna sense brusque-

dats l'observació externa sobre determinades situacions i conflictes socials amb els punts de vista dels diversos actors, juntament amb les anàlisis més rigoroses del científic social. En el procés de confecció, l'autor va haver de recórrer les instal·lacions municipals, es va entrevistar amb moltes fonts informants i va ser testimoni de múltiples sessions de treball.

Què són els serveis socials? En què consistix el treball social? Amb quines situacions s'enfronten cada dia els treballadors socials? Com s'aprén a conviure amb el dolor i el patiment humà? Quines són les possibilitats reals d'incidència dels professionals? Les explicacions a estes i altres qüestions no són unívocues i es troben presents en tot el text. Hi ha testimonis que reconeixen que van triar la professió convençuts que podrien canviar el món, però, al cap de poc, es van topar amb la impotència per a resoldre els problemes més immediats de la gent. Però junt amb este escepticisme també hi ha el treballador social que destaca l'altra part de la història, la de poder ajudar a algunes persones, amb noms i cognoms, que en algun moment trauen el cap del túnel vital on es troben recloses.

Coneixedor del funcionament dels serveis socials, Aliena –que ací és *el visi-*

tante, la tercera persona que ens diu allò que observa– pretén situar-se a cavall entre el liberalisme i el socialisme: «*El liberal que hay en mí se encuentra con el socialista que aún no me ha abandonado, y de ahí sale un liberal social, al que tengo por aquel que postula algunos de los grandes principios liberales, pero acepta la necesidad de las inversiones sociales que aseguren que todo el mundo disfruta realmente de las mismas oportunidades*». Ell s'esforça a explicar esta síntesi impossible, però ací no convenç. I no per manca d'eloqüència, sinó perquè la realitat és tossuda i ens mostra que són precisament les pràctiques econòmiques de les societats opulentes més «liberals» les que estan en la base de l'exclusió social tan ben retratada en estes pàgines.

Rafael Miralles Lucena

Per la igualtat. Una lluita amb els homes, no contra

La història política i social del feminisme a València entre 1969 i 1981 que en este llibre es conta, sorgix d'un contrast entre cultures i mentalitats. És el salt des de l'exili francès a la nostra societat dels seixanta, on les dones encara eren ciutadanes de segona.

LUCHANDO POR LA LIBERACIÓN DE LA MUJER.
VALENCIA, 1969-1981

ROSALÍA SENDER BEGUÉ
196 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2006

Quan Rosalía Sender va arribar a València el 1967 no hi quedava ni ombra dels avenços aconseguits durant la Segona República per a l'emancipació de la dona, i la societat que l'esperava era ben distinta de la de França, on havia viscut els anys d'exili amb la seua família. Va ser este xoc el que li va fer prendre consciència de la necessitat d'una lluita feminista organitzada, paral·lela a les reivindicacions polítiques antifranquistes, que havia de concebre's, no contra els homes, sinó fent-los còmplices de les nostres demandes: llibertat, igualtat, respecte, participació en l'esfera pública...

Crònica d'un preàmbul de molts canvis, l'experiència de l'autora se centra en els últims anys del franquisme i les alenades sociopolítiques encara clandestines del Moviment Democràtic de Dones del País Valencià (MDD). Per això, en este segon llibre –l'anterior va ser *Nos quitaton la miel. Memorias de*

una luchadora antifranquista (PUV)—, hi trobem de nou el relat d'una dona compromesa amb l'antifranquisme i les idees marxistes, però el protagonisme el pren l'anàlisi detallada d'uns anys d'intensa activitat feminista a casa nostra. Sota la mirada d'una dona decidia a obrir els ulls a moltes altres dones, este volum de memòries i records (són molt interessants els documents gràfics), recull l'esforç de moltes companyes dones que van prendre consciència de la injustícia envers elles per part d'un món dominat pels homes i que van començar a organitzar-se, a reunir-se, a viatjar, a llegir i a escoltar a unes altres dones. En definitiva, a dir no a la desigualtat.

Rosalía ens diu que aquelles dones que va trobar a València —moltes d'elles companyes dels seus camarades de partit i sindicat— «no podían elegir libremente sus patronas de actuación y su destino estaba fijado socialmente antes de su nacimiento, por lo que no tenían más remedio que intentar realizarse dentro del único papel que se les admitía y al no poseer otro, lo defendían, puesto que así se sentían útiles». Així de cru ho pinta l'autora, si bé no era per menys, perquè «sin que fueran conscientes resultaban ser las conservadoras de esas costumbres y de la so-

ciudad que las oprimía y anulaba como individuos de primera clase».

Com ella mateixa ens conta, Rosalía Sender «había llegado a una posición feminista gracias a las vivencias propias, y al observar de forma crítica la situación que me rodeaba». En canvi, anà molt més lluny de l'observació, ja que durant uns temps l'autora va buscar, investigar i es va (in)formar sense treva en llibres d'història, economia, sociologia i filosofia relacionats amb la dona. Fins a tal punt, que en pocs anys va arribar a reunir una biblioteca especialitzada de referència, insòlita en aquells dies de censura i repressió.

Ara bé, calia fer el salt dels llibres a un camp d'acció més directe: les fàbriques, els tallers, el camp, les oficines, els centres de treball, els barris, els centres culturals, les escoles universitàries. L'activisme i la dinamització feminista i política havien d'arribar a tots els racons. I va ser aquella combativitat el que la va animar a «concienciar a las mujeres sobre luchar juntos (amb els homes) para transformar la sociedad que nos discriminaba».

Lourdes Toledo